

Дрішлюк Катерина Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

старший викладач кафедри кримінального процесу

ВІДШКОДУВАННЯ ВИТРАТ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Відшкодування витрат в судовому провадженні є нагальною необхідністю учасників процесу.

Відповідно до ст. 118 КПК України процесуальні витрати складаються із: 1) витрат на правову допомогу; 2) витрат, пов'язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження; 3) витрат, пов'язаних із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів; 4) витрат, пов'язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів [1].

І.О. Барсуков вважає, що всі судові витрати, виплачені з державних коштів, за законом повинні бути відшкодовані державі за рахунок осіб, визнаних винними у вчиненні злочину. Винятки з цього можуть бути лише в тих випадках, коли суд, враховуючи обставини і матеріальне становище сторін, мотивованою постановою віднесе ці витрати на рахунок держави. Більше того, до сум, які входять до складу судових витрат за законом, він відносить ще й суми, виплачені юридичною консультацією за участь адвоката в процесі у випадках, передбачених у законодавстві [2, с.79].

Відповідно до ст. 120 КПК України витрати, пов'язані з оплатою допомоги захисника, несе підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, передбачених частиною третьою ст. 120 КПК України. Витрати, пов'язані з оплатою допомоги представника потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які надають правову допомогу за договором, несе відповідно потерпілий, цивільний

позивач, цивільний відповідач, юридична особа, щодо якої здійснюється провадження. Допомога захисника, залученого для здійснення захисту за призначенням у випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, надається за рахунок коштів Державного бюджету України і є безоплатною для підозрюваного, обвинуваченого. Граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу встановлюється законодавством.

Оплата правової допомоги адвоката у кримінальному провадженні здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги (розділ IV Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", Правил адвокатської етики, схвалені Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при Кабінеті Міністрів України від 01.10.1999 р.). Витрати, пов'язані з оплатою правової допомоги адвоката у кримінальному провадженні, складаються з гонорару та фактичних видатків, пов'язаних із виконанням доручення.

Відповідно до ст. 124 КПК України у разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь потерпілого всі здійснені ним документально підтверджені процесуальні витрати. За відсутності в обвинуваченого коштів, достатніх для відшкодування зазначених витрат, вони компенсуються потерпілому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом для компенсації шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. У разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь держави документально підтверджені витрати на залучення експерта. Якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, не приймаючи рішення про новий судовий розгляд, змінить судове рішення або ухвалить нове, він відповідно змінює розподіл процесуальних витрат.

Відповідно до ст. 125 КПК України суд за клопотанням осіб має право визначити грошовий розмір процесуальних витрат, які повинні бути їм компенсовані.

Визначення будь-яких меж розміру відшкодування процесуальних витрат на правову допомогу, що підлягають стягненню з обвинуваченого, – яку б суму вони не становили, – кримінальним процесуальним законом або іншим законодавством у кримінальному процесуальному праві не передбачено. Однак, з огляду на те, що вартість послуг адвоката може бути різною, домовленість про яку з клієнтом здійснюється на добровільних засадах, сторона, яка має відшкодувати ці витрати, є незахищеною у тих випадках, коли сума цього відшкодування є занадто великою. У зв'язку із цим, з метою дотримання засад справедливості та розумності, є нагальною необхідність встановити «розумні» межі такого виду відшкодування, прийнявши відповідний закон, аналогічний тому, що врегульовує питання максимального розміру відшкодування витрат на правову допомогу у цивільному та адміністративному судочинстві [3, с. 138].

Представляється, що в законодавстві повинні бути передбачені механізми визначення розміру витрат у кримінальному провадженні, що понесені стороною, особливо коли мова йде про потерпілого та представництво його інтересів. З метою помсти, з відчуття образи потерпілий може вдатися до дій, що тягнуть збільшення реальних витрат, що були понесені ним в зв'язку із кримінальним провадженням.

Н.І. Поліщак підтримує посилення гарантій захисту прав та законних інтересів потерпілих від кримінальних правопорушень щодо пропозицій науковців закріпити в законі обов'язкову участь представника-адвоката потерпілого в тих випадках, коли з певних причин (неповноліття, наявність фізичних або психічних вад тощо) він не в змозі повною мірою захистити свої права та законні інтереси [4, с. 60]. У випадках визначених законом оплата правових послуг адвоката-представника потерпілого повинна здійснюватись за рахунок коштів держави, а пізніше відшкодування цих витрат має покладатися на обвинуваченого в разі ухвалення судом обвинувального вироку або на особу, щодо якої судом постановлено ухвалу про закриття кримінального провадження

у зв'язку із звільненням її від кримінальної відповідальності. Це послужило б важливими гарантіями надійної й ефективної реалізації, охорони та захисту прав і законних інтересів потерпілих осіб від кримінального правопорушення [5, с. 67].

Представляється, що відшкодування витрат на представництво інтересів потерпілого за рахунок держави не є необхідністю, оскільки документально підтверджені витрати, в т.ч. на правову допомогу будуть відшкодовані потерпілому при розподілі судових витрат, що відображається у вирoku. Проте, розмір судових витрат, особливо в частині правової допомоги підлягає документальному підтвердженню та оцінці судом із врахуванням складності справи, часу затраченого особою, що надає правову допомогу на представництво інтересів потерпілого ті інших обставин.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-13. – Ст. 88.
2. Барсуков И.О. О судебных расходах // Социалистическая законность. – 1962. – №5. – С. 64.
3. Поліщак Н.І. Особливості стягнення процесуальних витрат на правову допомогу потерпілому у кримінальному провадженні // Наше право. – № 2. – 2016. – С. 137-143.
4. Матієк Т. В. Узагальнення практики застосування судами законодавства, що забезпечує захист прав потерпілих у кримінальному судочинстві / Т. В. Матієк // Адвокат. – 2004. – № 2. – С. 60–64.
5. Поліщак Н.І. Процесуальні витрати у кримінальному провадженні в Україні. – Дис. канд.юрид.наук. 12.00.09 – Львів, 2017. – 211 с.